

Resumé

TALIS 2013

OECD's lærer- og lederundersøgelse

Resumé

Hvad er TALIS 2013?

TALIS er OECD's internationale undersøgelse af forhold i og omkring undervisningen i grundskolen og på ungdomsuddannelser. TALIS har til formål at imødekomme både et internationalt og et nationalt behov for viden om, hvordan man sikrer grundlaget for god undervisning. 34 lande deltager i TALIS 2013, deriblandt Norge, Sverige, Finland, Island og Danmark.

EVA står bag analyse og afrapportering af den danske undersøgelse, som har fokus på resultater fra den danske del af lærer- og lederundersøgelsen TALIS 2013. Denne undersøgelse giver et bredt billede af nøgleforhold på danske grundskoler og ungdomsuddannelser. Undersøgelsen afdækker forhold som undervisningspraksis, feedback og evalueringskultur, kompetenceudvikling, skoleklima samt skoleledelse. Denne afdækning giver viden om det danske skolesystem, der kan støtte udviklingen af skoler og medvirke til at øge kvaliteten i uddannelserne.

TALIS 2013 undersøger tre uddannelsesniveauer, der i Danmark svarer til: 1) grundskolens 0.-6. klasse, 2) grundskolens 7.-10. klasse og 3) ungdomsuddannelser. Der er til TALIS 2013 udarbejdet to spørgeskemaer – et til lærere og et til ledere på hvert af de tre uddannelsesniveauer. Besvarelserne af disse spørgeskemaer udgør tilsammen et omfattende kvantitativt datamateriale, som ligger til grund for TALIS 2013. I alt deltager 5251 danske lærere og 350 danske ledere fra de tre uddannelsesniveauer. Styrelsen for It og Læring (det tidligere UNI-C, som hører under Undervisningsministeriet) har indsamlet data i februar-marts 2013. Som udgangspunkt beskriver EVA resultater fra lærere og ledere i grundskolens 7.-10. klasse og inddrager kun resultater fra grundskolens 0.-6. klasse, hvis der er interessante forskelle mellem de to uddannelsesniveauer.

12 hovedresultater fra TALIS

1. Danske lærere samarbejder i mindre grad om at sikre fælles standarder for evaluering og bedømmelse af elevers faglige udvikling og drøfter sjældnere konkrete elevers læring end lærere i de fleste sammenligningslande.
2. Evaluering af elever er kendetegnet ved at være mere uformel i forhold til i særligt de asiatiske lande.
3. Omkring en fjerdedel af grundskole- og ungdomsuddannelseslærerne har ikke modtaget feedback på baggrund af de feedbackmetoder, der er blevet spurgt ind til i TALIS.
4. Lidt under halvdelen af grundskolelærerne og tre fjerdedele af ungdomsuddannelseslærerne får ikke feedback på baggrund af testresultater.
5. Mange lærere mener ikke, at den feedback, de modtager, er baseret på en grundig vurdering af deres undervisning, eller at skolelederen har effektive metoder til at evaluere, hvordan lærerne underviser.
6. Knap hver tredje lærer mener ikke, at lærerevaluering og feedback har væsentlig indflydelse på undervisningen.
7. Lærere får oftest feedback fra andre lærere og lidt sjældnere fra skoleledelsen.
8. De danske grundskole- og ungdomsuddannelsesledere angiver i mindre grad end lederne i flere sammenligningslande, at de anvender elevernes faglige resultater og evalueringresultater i udviklingen af strategier og mål for skolen.
9. Det er meget forskelligt, hvor ofte danske grundskole- og ungdomsuddannelsesledere bliver evalueret og/eller modtager feedback. Omkring en tredjedel af grundskolelederne og en fjerdedel af ungdomsuddannelseslederne bliver evalueret og/eller modtager feedback mindre end en gang om året.
10. Lærere og ledere på både grundskoler og ungdomsuddannelser er generelt tilfredse med deres arbejde og deres egen indsats på skolen.
11. Danske grundskolelærere oplever i mindre grad end de lande, som EVA har sammenlignet med, at der er problemer med støj i undervisningen.
12. Der er generelt en høj grad af samarbejde blandt danske lærere – særligt på grundskoler og erhvervsuddannelser. Samarbejdet er kendetegnet ved koordinerings- og udvekslingsopgaver, fx via teammøder og samarbejde om undervisningen.

Resultater

Evaluering og feedback

Få lærere bliver formelt evalueret

22 % af ungdomsuddannelseslærerne er ansat på skoler, hvor lederne angiver, at lærerne aldrig bliver formelt evalueret. Til sammenligning er denne andel 9 % blandt grundskolelærerne. Singapore, Norge og Island har en væsentlig mindre andel af ungdomsuddannelseslærere, der aldrig modtager en formel evaluering, hvorimod Finland ligger på niveau med Danmark.

Stor andel af lærere modtager ikke feedback

En relativt stor andel af danske lærere angiver, at de ikke har modtaget feedback på baggrund af seks metoder (22 % af de danske grundskolelærere og 26 % af ungdomsuddannelseslærerne). For grundskolelærerne er TALIS-gennemsnittet på 13 %. Der er således færre danske lærere, der oplyser, at de får feedback, sammenlignet med lærere i andre TALIS-lande.

Feedback fra lærerkolleger og i mindre grad fra ledelse

Når danske grundskolelærere får feedback, er de – sammenlignet med kolleger i sammenligningslandene – karakteriseret ved i højere grad at få feedback fra lærerkolleger og i mindre grad fra ledelsen. Halvdelen af lærerne både i grundskolen og på ungdomsuddannelserne oplyser, at de ikke har fået feedback fra ledelsen på baggrund af seks metoder. I Canada, Japan og Singapore får mellem 84 % og 90 % af grundskolelærerne ledelsesfeedback. Når de danske grundskolelærere får feedback fra ledelsen, er det oftest fra skolelederen og i mindre grad fra andre i ledelsesteamet. På ungdomsuddannelserne tegner der sig et lignende billede.

Skepsis over for evalueringsgrundlag

Danske lærere er generelt kritiske i deres vurdering af, om feedback og evaluering foregår på et kvalificeret grundlag. 77 % af grundskolelærerne og 80 % af ungdomsuddannelseslærerne oplever ikke, at den feedback, de modtager, baseres på en grundig vurdering af deres undervisning. Næsten samme andele oplever ikke, at skolelederen har effektive metoder til at bedømme deres undervisningspraksis. Hvis man sammenligner med TALIS-gennemsnittet, vurderer halvt så mange danske grundskolelærere, at feedback baseres på en grundig vurdering. De danske læreres vurdering af feedback og evaluering er dog lidt bedre end vurderingen blandt de nordiske kolleger.

Mange lærere får ikke feedback på baggrund af testresultater

44 % af lærerne i 0.-6. klasse og 51 % af lærerne i 7.-10. klasse modtager ikke feedback på baggrund af elevernes testresultater. Når man tager i betragtning, at man i Danmark har indført et omfattende nationalt obligatorisk testsystem i folkeskolen, er det en relativt stor andel af danske lærere, der ikke modtager feedback på baggrund af elevernes testresultater. 75 % af lærerne på ungdomsuddannelserne får ikke feedback på baggrund af testresultater. Denne andel dækker over en relativt stor forskel mellem erhvervsuddannelser og de gymnasiale uddannelser. Andelen er væsentlig mindre for erhvervsuddannelseslærere (61 %), end den er for gymnasielærere (81 %). I Norge og Singapore er der væsentlig større andele af lærere, der får feedback på baggrund af testresultater, end blandt danske ungdomsuddannelseslærere (henholdsvis 33 og 58 procentpoint større end i Danmark).

Få lærere får feedback fra ledelsen efter overværelse af undervisning

Ca. hver fjerde af de danske lærere angiver, at de har modtaget feedback fra ledelsen som opfølgning på overværelse af deres undervisning. I de asiatiske lande, Norge samt Canada er der en noget større andel af lærere, der har fået feedback fra deres ledelse på baggrund af overværelse af undervisningen.

Udbytte af feedback

Danske lærere angiver, ligesom lærere i de fleste andre sammenligningslande, at feedback har størst betydning for opfattelsen af at være en professionel lærer, motivation, jobtilfredshed, anerkendelse fra leder og kolleger. I forhold til lærere i de nordiske lande angiver de danske lærere i højere grad, at feedback medfører øget ansvar på skolen og muligheder for kompetenceudvikling. Udbyttet af den feedback, der kommer tæt på undervisningspraksis (fx feedback på lærerens viden og forståelse af fagområder, klasseledelse og elevevaluering), bliver vurderet lavt af de danske grundskolelærere og de nordiske kolleger, når der sammenlignes med TALIS-gennemsnittet. Danske ungdomsuddannelseslærere vurderer udbyttet af feedback, der kommer tæt på undervisningspraksis, lavere end lærere fra Singapore. Der er kun mindre forskelle mellem ungdomsuddannelseslærere fra de nordiske lande. Erhvervsuddannelseslærerne oplever generelt, at feedback giver et større udbytte, end gymnasielærerne. Det er særligt inden for områderne øget ansvar på skolen, kompetenceudvikling samt områder, der kommer tæt på undervisningspraksis, at erhvervsuddannelseslærere oplever større positive ændringer som resultat af feedback end gymnasielærerne.

Uformelle evalueringsformer

Både de danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere evaluerer typisk eleverne ved at iagttage dem, når de arbejder på en bestemt opgave, giver skriftlig feedback på elevernes arbejde og giver feedback ved at lade enkelte elever svare på spørgsmål foran klassen. I forhold til lærerne i de fleste andre sammenligningslande gør de danske lærere i mindre grad brug af standardiserede tests, og de lader i mindre grad eleverne evaluere deres egen faglige udvikling. Der er med andre ord tale om mere uformelle former for evaluering af elevernes læring. Dog suppleres disse uformelle evalueringsformer også ofte med, at læreren gennemfører egne udviklede evalueringer.

Mindre fokus på evaluering af elevers faglige udvikling

Danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere føler sig generelt godt forberedt til at kunne undervise, men en forholdsvis stor andel af danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere (henholdsvis 28 % og 22 %) føler sig i mindre grad eller slet ikke forberedt til at evaluere elevernes faglige niveau. En stor andel af danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere (henholdsvis 60 % og 58 %) vurderer, at feedback medfører ingen eller kun en lille positiv ændring i lærerens brug af eleverevalueringer til at forbedre elevernes læring. Danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere bruger i mindre grad lærersamarbejdet til at sikre fælles standarder for evaluering og bedømmelse af elevernes faglige udvikling og til at diskutere enkelte elevers læring end lærere i de fleste andre sammenligningslande.

Undervisningspraksis og undervisningsmiljø

Positivt undervisningsmiljø og meget lærersamarbejde

De danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere vurderer overordnet deres undervisningsmiljø positivt – i de fleste tilfælde mere positivt eller lige så positivt som lærere i sammenligningslandene. De fleste danske lærere – på både grundskole- og ungdomsuddannelsesniveau – oplever at have gode muligheder for at gennemføre deres undervisning og på forskellig vis engagere eleverne i at lære. De danske lærere – særligt grundskolelærerne og erhvervsuddannelseslærerne – har på flere parametre mere samarbejde med deres kolleger end lærere i sammenligningslandene.

Mindre oplevelse af uro

Lærerne vurderer samlet set, at de har gode muligheder for at gennemføre deres undervisning. De fleste danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere oplever ikke, at der er meget forstyrrende støj og uro i deres klasser, og lærerne oplever det som et lidt mindre problem end i 2008. Samlet set opleves forstyrrende støj og uro som mindre tidskrævende og udbredt i Danmark end i sammenligningslandene, særligt i grundskolens 7.-10. klasse. I grundskolens 0.-6. klasse oplever lærerne mere forstyrrende støj end lærerne i grundskolens 7.-10. klasse.

Stor brug af it

De danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere lader i særlig grad eleverne bruge it i projekter eller klassearbejde, giver eleverne et overblik over det sidste, de har lært, og lader dem arbejde i små grupper, der kommer frem til fælles løsninger på et problem eller en opgave. De danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere angiver at gøre disse tre ting oftere end lærere i de fleste sammenligningslande.

Forskel i tilpasning af opgaver til eleverne

44 % af lærerne i grundskolen giver ofte eller i alle/næsten alle timer forskellige opgaver til de elever, der har indlæringsproblemer, og/eller til de elever, der kan gå hurtigere frem. Denne form for differentiering af opgaverne er mere hyppig i 0.-6. klasse, hvor 62 % af lærerne svarer, at de ofte eller i alle/næsten alle timer gør det. De danske grundskolelæreres svar adskiller sig ikke fra TALIS-gennemsnittet. Kun 17 % af gymnasielærerne giver ofte eller i alle/næsten alle timer forskellige opgaver til de elever, der har indlæringsproblemer, og/eller til de elever, der kan gå hurtigere frem. Andelen er noget større for erhvervsuddannelseslærere (37 %).

Lærernes faglige kompetenceudvikling

De fleste lærere deltager i kompetenceudvikling

Samlet set viser de danske grundskole- og ungdomsuddannelseslæreres besvarelser, at de fleste danske lærere deltager i kompetenceudvikling og oplever den som relativt betydningsfuld for deres undervisning. Ungdomsuddannelseslærerne har deltaget i mere kompetenceudvikling end grundskolelærerne, mens gymnasielærerne har deltaget i mere kompetenceudvikling end erhvervsuddannelseslærerne.

Korte kurser

Lærerne har – ligesom deres kolleger i de fleste sammenligningslande – primært deltaget i kurser/workshops og netværk med henblik på faglig udvikling for lærere og konferencer/seminarer. Andelen af danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere, der deltager på kurser/i workshops, er større end blandt lærere i de fleste nordiske lande. De danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere, der deltager på kurser/i workshops, bruger i gennemsnit henholdsvis 4 og 4,5 dage på kurser/workshops. For grundskolelærerne er det væsentlig mindre end TALIS-gennemsnittet på 8,5 dage. Der er til gengæld ikke store forskelle blandt de nordiske lande med hensyn til, hvor mange dage de deltagende grundskolelærere bruger på kurser/workshops.

Fokus på fag og mindre fokus på evalueringspraksis

Fokus i forbindelse med kompetenceudviklingsaktiviteter er typisk på viden om og undervisning i det pågældende fag. De fleste lærere oplever, at kompetenceudviklingsaktiviteterne har haft stor betydning for deres undervisning. It som pædagogisk redskab er også et udbredt emne inden for kompetenceudvikling i Danmark. En relativt stor del af de danske lærere har deltaget i kompetenceudvikling om anvendelse af it som pædagogisk redskab – andelen er størst på ungdomsuddannelserne (62 % mod 49 % i grundskolen). Danske lærere deltager i mindre grad end lærere i sammenligningslandene i kompetenceudvikling inden for evalueringspraksis.

Lærerne oplever behov for kompetenceudvikling med hensyn til inklusion og it

Med undtagelse af enkelte områder giver de fleste danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere samlet set udtryk for at have et mindre eller intet behov for kompetenceudvikling inden for de områder, der spørges ind til i TALIS. En relativt stor del af de danske grundskolelærere giver dog udtryk for et behov for kompetenceudvikling inden for inklusion og undervisning af elever med særlige behov (59 % angiver i nogen eller i høj grad at have et behov), ligesom både 60 % af grundskolelærerne og 51 % af ungdomsuddannelseslærerne giver udtryk for et behov for kompetenceudvikling inden for anvendelse af it som pædagogisk redskab i undervisningen.

Uformel introduktion og begrænset brug af mentorer

Danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere har primært deltaget i uformel introduktion i forbindelse med deres første ansættelse som lærer, og her ligger Danmark på linje med sammenligningslandene. TALIS-undersøgelsen viser desuden, at mentoraktiviteter – ligesom i de øvrige nordiske lande – ikke er udbredte i Danmark. Dette skal formentlig ses i sammenhæng med den relativt udbredte teamstruktur i Danmark i forhold til i sammenligningslandene.

Skoleklima og jobtilfredshed

Stor jobtilfredshed

De danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere er samlet set meget tilfredse med deres arbejde – også mere end lærerne i flere sammenligningslande. TALIS-undersøgelsen fra 2008 viste også, at størstedelen af de danske grundskolelærere var tilfredse med deres arbejde.

Skoleklimaet vurderes positivt

De danske grundskole- og ungdomsuddannelseslærere vurderer skoleklimaet relativt positivt. Størstedelen vurderer fx, at skolen har en kultur, hvor der er fælles ansvarlighed for skolens anliggender, og en samarbejdskultur kendetegnet ved gensidig støtte. Samme positive billede genfindes i de danske læreres vurdering af relationen mellem lærere og elever, hvor 99 % af grundskolelærerne og 100 % af ungdomsuddannelseslærerne oplever, at lærere og elever normalt kommer godt ud af det med hinanden på skolen.

Mangel på respekt for lærerjobbet

Størstedelen af de danske lærere og ledere vurderer dog, at lærerjobbet ikke er respekteret i samfundet (henholdsvis 82 % i grundskolen og 66 % på ungdomsuddannelserne er uenige eller meget uenige i, at lærerjobbet er respekteret i samfundet). Kun de islandske ungdomsuddannelseslærere vurderer respekten omkring lærerjobbet mindre positivt end de danske. I Finland er 69 % af ungdomsuddannelseslærerne fx enige eller meget enige i, at lærerjobbet er respekteret i samfundet. De danske erhvervsuddannelseslærere vurderer respekten omkring lærerjobbet mere positivt end gymnasielærerne. De fleste danske lærere (89 % i grundskolen, 92 % på ungdomsuddannelserne) vurderer dog, at fordelene ved at være lærer klart opvejer ulemperne.

Skoleledelse

Meget stor jobtilfredshed

De danske grundskole- og ungdomsuddannelsesledere er samlet set tilfredse med deres arbejde. De fleste sammenligningslandes ledere er også meget positive, men de danske ledere er blandt de mest positive. På trods af dette positive billede angiver de danske ledere dog en række forhold, der hæmmer deres effektivitet som leder – især stort arbejdspress og højt ansvarsniveau i deres stilling. De danske grundskole- og ungdomsuddannelsesledere er dog ikke blandt dem, der oplever flest barrierer.

Fordelt ledelsesansvar

De fleste danske grundskole- og ungdomsuddannelsesledelser er organiseret i ledelsesteams. Danmark er blandt de sammenligningslande, hvor denne form for delt ansvar er mest udbredt. Lederne deler i højere grad ansvaret for en række beslutninger med andre personer og instanser end dem selv – også personer og instanser uden for ledelsen, fx lærere og bestyrelser.

Halvdelen af tiden bruges på administration og ledelse

De danske grundskole- og ungdomsuddannelsesledere bruger størstedelen af deres arbejdstid (51 %) på administrative og ledelsesmæssige opgaver. De bruger henholdsvis 18 % og 19 % af deres tid på opgaver og møder relateret til indholdet i undervisningen og selve undervisningen. Danmark er det land blandt sammenligningslandene, hvor grundskole- og ungdomsuddannelseslederne sjældnest har overværet undervisning i klasserne.

Udviklingsplan og mål for skolen

Størstedelen af de danske ledere planlægger skolens arbejde ud fra overordnede strategier og mål, bl.a. ved at anvende elevernes resultater i udviklingen af skolens mål og ved at udarbejde en strategisk udviklingsplan for skolen. De danske ledere angiver dog i mindre grad end lederne i flere sammenligningslande, at de anvender elevernes faglige resultater og evalueringsresultater i udviklingen af strategier og mål på skolen.

Få knaster i kompetenceudvikling

Den mest udbredte form for kompetenceudvikling er deltagelse i kurser, konferencer eller observationsbesøg på andre skoler. De danske ledere angiver få potentielle hindringer for deres udvikling som leder – dog angiver en del af grundskole- og ungdomsuddannelseslederne, at det, TALIS betegner som kollision med skemalagt arbejdstid, kan være en hindring for deres videre udvikling som ledere.

Stor forskel på, hvor ofte ledere bliver evalueret

Flertallet af danske grundskole- og ungdomsuddannelsesledere bliver evalueret og/eller modtager feedback, men det er meget forskelligt, hvor ofte det sker. 36 % af grundskolelederne og 24 % af ungdomsuddannelseslederne bliver evalueret og/eller modtager feedback mindre end en gang om året.

Sådan er dansk TALIS gennemført

Styrken ved det anvendte spørgeskemadesign i TALIS er, at det giver mulighed for at sammenligne danske læreres vilkår og undervisningspraksis med skolesystemer i andre lande. I fortolkningen af resultaterne skal man dog være opmærksom på, at den internationale sammenligning må foretages med forbehold for, at kulturelle forskelle kan have indflydelse på, hvordan ledere og lærere opfatter undersøgelsens temaer og spørgsmål, og i sidste ende på deres besvarelse. Desuden bygger resultaterne på lærernes og lederes egne vurderinger af og holdninger til undersøgelsens temaer. Resultaterne kan derfor afvige fra fx nationalt opgjorte registerdata.

TALIS blev også gennemført i 2008, men kun for grundskolens 7.-10. klasse. Der er dog meget få spørgsmål, som er stillet på samme måde i de to runder. Der er derfor kun få steder i rapporten, hvor man kan se udviklinger i resultater for specifikke spørgsmål. I stedet har vi løbende i rapporten sammenholdt de nye resultater fra 2013 med hovedkonklusionerne i den danske TALIS-rapport fra 2009.

Afhængigt af uddannelsesniveaet er der forskel på, hvor mange lande EVA sammenligner de danske resultater med. Det er kun grundskoleresultaterne, der sammenlignes med et TALIS-gennemsnit. Resultaterne for ungdomsuddannelserne kan ikke sammenlignes med et TALIS-gennemsnit, fordi for få lande deltager med dette uddannelsesniveau. De danske resultater sammenlignes med:

Grundskolens 0.-6. klasse: Finland og Norge

Grundskolens 7.-10. klasse: Finland, Island, Norge, Sverige, Canada, Japan, Korea og Singapore

Ungdomsuddannelser: Finland, Island, Norge og Singapore.

I august 2013 fik gymnasielærerne ny arbejdstidsaftale, og i august 2014 fik folkeskolelærerne ligeledes en ny arbejdstidsaftale. Data er indsamlet i februar-marts 2013, hvilket betyder, at rapporten tegner et billede af, hvordan det så ud, inden arbejdstidsaftalerne trådte i kraft. Desuden oplevede folkeskolelærerne en lockout, umiddelbart efter at data var indsamlet, men lockouten blev varslet, mens dataindsamlingen foregik. Under dataindsamlingen var der også en del debat om gymnasielærernes arbejdstidsaftale. Disse forhold kan ikke udelukkes at have haft en betydning for især grundskolelærernes besvarelser, men også for gymnasielærernes besvarelser.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk.
Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser
– trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.

TALIS 2013
OECD's lærer- og lederundersøgelse

© Danmarks Evalueringsinstitut

Design: BGRAPHIC
Foto: Søren Svendsen (forside),
Thomas Søndergaard

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Udgivet for Undervisningsministeriet /
Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen
af Danmarks Evalueringsinstitut

ISBN 978-87-7958-784-7

Publikationen kan downloades på:
www.eva.dk og www.uvm.dk